अकरावी हिशोबशास्त्र विषय अध्ययनातील अडचणी व त्यावरील उपाययोजना

डॉ. मारुती ईश्वरा कुंभार

RUBY BOOK PUBLICATIONS

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाच्या शिक्षणशास्त्र निष्णात (एम. एड.)
शिक्षणक्रमाच्या अंशतः पूर्तीसाठी सादर केलेल्या प्रबंधावर आधारित

अकरावी हिशोबशास्त्र विषय अध्ययनातील अडचणी व त्यावरील उपाययोजना

संशोधक

डॉ. मारुती ईश्वरा कुंभार

एम. कॉम., एम.ए.(अर्थशास्त्र), एम. एड., एम. फील.,
पीएच. डी., नेट, सेट, डी. एम. एम.

रूबी बुक पब्लिकेशन्स

२२१३/१-२, सी वॉर्ड, कालादरिया टॉवर्स
शॉप नं. १, साळी गल्ली, सोमवार पेठ, कोल्हापूर-४१६ ००२
फोन : ०२३१-२६४५४५५, मो. ७२१९० २०४४७, ७९७२९२५२०२

मनोगत

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ पुणे यांच्या १०+२+३ या शैक्षणिक आकृतीबंधानुसार + २ स्तरावर अथवा उच्च माध्यमिक स्तरावर वाणिज्य (Commerce) विभागातील अत्यंत महत्त्वाचा व अपरिहार्य विषय म्हणून हिशोबशास्त्र विषयाकडे पाहिले जाते. किंबहुना जगातील सर्व हिशेब या विषयाच्या मुलभूत तत्त्वांवर आधारित आहेत. त्यामुळे या विषयाच्या पद्धतशीरपणे अध्ययनाच्या अनुषंगाने काही महत्त्वाच्या बाबी आपणासमोर मांडताना मला विशेष आनंद होत आहे.

या विषयातील महत्त्वाच्या संकल्पना तसेच सर्व व्यापारी, वाणिज्यविषयक व व्यवसायातील महत्त्वाच्या व्यवहारांच्या नोंदी अचूक व अद्‌यावत ठेवण्यासाठी या विषयाचा सखोल अभ्यास होणे महत्त्वाचे आहे. परंतु बऱ्याच वेळा दहावीनंतर इंग्रजी माध्यमातील हा विषय समजावून घेताना विद्यार्थ्यांना बऱ्याच अडचणी येत आहेत. त्यामुळे या अडचणी नेमक्या कोणत्या आहेत व त्या दूर करण्यासाठी विद्यार्थी व शिक्षकांच्या स्तरावर कोणत्या उपाययोजना आखल्या पाहिजेत याबाबतचा ऊहापोह या पुस्तकांमध्ये करण्याचा प्रयत्न केला आहे.

प्रकाशक, रूबी बुक पब्लिकेशन व श्री. तेजपाल मोहरेकर यांच्या अथक प्रयत्न व सहकार्यामुळे ही प्रथम आवृत्ती आकर्षक स्वरूपामध्ये लवकरच प्रकाशित होत आहे. त्याबद्दल त्यांचे मन:पूर्वक आभार ! प्राध्यापक, विद्यार्थी व वाचक मित्रांकडून येणाऱ्या अभिप्राय व सूचनांचे स्वागतच केले जाईल. त्याद्वारे भविष्यात उत्तमोत्तम लिखाण करण्यास प्रेरणा मिळेल. आपल्या सहकार्याबद्दल मन:पूर्वक धन्यवाद !

– डॉ. मारुती कुंभार

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	प्रकरणाचे नांव	पान नं.
१.	संशोधन समस्येची पार्श्वभूमी	१
२.	संबंधित साहित्याचा आढावा	१०
३.	संशोधन कार्यपद्धती	३१
४.	संकलित माहितीचे विश्लेषण व अर्थनिर्वचन	५१
५	संशोधनाचे निष्कर्ष	६९
६	संशोधन समस्येवर उपाययोजना	७१
७	गृहितकांची यथार्थता	७२
	संदर्भ ग्रंथ सूची व परिशिष्टे	७४

प्रकरण १ संशोधन समस्येची पार्श्वभूमी

१.१ प्रस्तावना (Introduction)

पृथ्वीची उत्पत्ती अब्जावधी वर्षापूर्वी झाल्याचे मानले जाते. पृथ्वीवर मानवाचा जन्म केव्हा, कसा व कोठे झाला तसेच जीवसृष्टी कधी व कशी निर्माण झाली ? हे एक गुढच आहे. पण मानव जातीचा इतिहास अतिप्राचीन आहे हे मात्र त्रिकाल सत्य आहे. मानवी जीवनामध्ये वाणिज्याची अथवा व्यापाराची सुरुवात केव्हा झाली याबाबत वाणिज्य अभ्यासकांमध्ये सुद्धा एकमत नाही. परंतु एक मात्र निश्चित आहे की मानवाच्या इतिहासाइतकाच वाणिज्याच्या उत्क्रांतीचा इतिहास प्राचीन आहे.

मानवाच्या शिकारी अवस्थेमध्ये शिकार केलेल्या पशुपक्षांची मोजदाद केली जात होती. त्यानंतर थोड्या प्रगत अवस्थेमध्ये मानव गटागटाने राहत होता या काळात वस्तुचे मोजमाप करण्यासाठी दगडगोटे, शंख, शिंपले, फळे इत्यादीचा वापर केला जात होता. मानवाची भटकंती कमी होऊन समुहाने ठिकठिकाणी राहुन जमीन कसण्यास सुरुवात केली. या दरम्यान एकमेकांच्या गरजा भागविण्यासाठी वस्तू व अन्नधान्य यांची देवघेव सुरू झाली यातूनच हिशोबाला सुरुवात झाली आहे असे मानले जाते.

मानवी संस्कृती आणि वाणिज्याचा अत्यंत जवळचा संबंध आहे. मानवाच्या प्रगतीचा इतिहास म्हणजे वाणिज्याच्या प्रगतीचा इतिहास होय. मानवी संस्कृतीत झालेल्या स्थित्यंतरांचा परिणाम वाणिज्याच्या विकासावर व प्रगतीवर झाला आहे. व्यापार आणि वाणिज्याच्या क्षेत्रात मुलभूत व अनुषंगिक दीर्घकालीन आणि टिकाऊ स्वरूपाचे बदल झाले आहेत. यातील महत्त्वाचा बदल म्हणजे हिशोबशास्त्राचा वापर होय. मानवाच्या प्रगतीच्या दुसऱ्या टप्प्यावर मानव समुहाने राहू लागला व समाजप्रिय प्राणी बनला याचा परिणाम म्हणजे खेडी निर्माण झाली आणि या खेड्यामध्ये राहाणाऱ्या सर्व व्यक्ती आपल्या

प्रकरण ७

गृहितकांची यथार्थता

७.१ गृहीतकांची यथार्थता :-

कोष्टक क्रमांक ७.१

संशोधकाने मांडलेल्या गृहीतकांची यथार्थता

अ.क्र.	गृहितके	निष्कर्ष	आधार कोष्टक क्रमांक	शेरा
०१	११ वी च्या विद्यार्थ्यांना मुलभूत संकल्पना, संबोध अवघड वाटतात.	हिशोबशास्त्र विषयाचे माध्यम इंग्रजी असल्यामुळे हे संबोध समजण्यास अवघड वाटतात.	४.३	स्वीकारणीय
२	दिलेल्या व्यवहारांचे वर्गीकरण करतांना अडचणी येतात.	विद्यार्थ्यांना खातेनिहाय वर्गीकरण व नियमांचे आकलन झाल्यामुळे बिनचुक वर्गीकरण करतात.	४.७	स्वीकारणीय
३	प्रत्येक खात्याचे नियम लक्षात ठेवणे कठीण वाटते.	वर्गीकरण व नियमांचे फलक व तक्ते वर्ग खोलीत लावल्यास नियम लक्षात राहतात	४.८	स्वीकारणीय
४	मुलीपेक्षा मुलांचे संबोध कच्चे आहेत.	समस्यानुरुप अध्यापन केल्यास विद्यार्थ्यांच्या गुणामध्ये वाढ होते.	४.६, ४.९,४.१५	स्वीकारणीय
५	विद्यार्थी स्वतः उदाहरणांचा सराव करत नाही.	विद्यार्थ्यांचे चूकांचे प्रमाण कमी झाल्यामुळे त्यांना सरावामध्ये आवड निर्माण होते व गुणांमध्ये वाढ होते.	४.११, ४.१३	स्वीकारणीय

लेखक परिचय

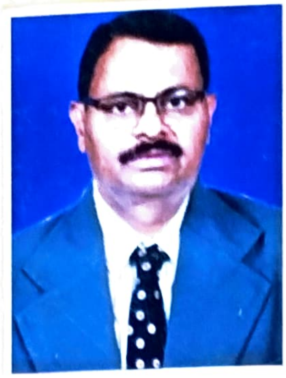

डॉ. मारुती [illegible]

एम. कॉम., एम.ए.([illegible]), [illegible], [illegible]. फिल.,
पीएच. डी., नेट, सेट, डी.[illegible].
सहायक प्राध्यापक व कॉमर्स विभाग प्रमुख,
आनंदीबाई रावराणे कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय,
वैभववाडी जिल्हा सिंधुदुर्ग. महाराष्ट्र

अध्यापन अनुभव:

- 24 वर्षे पूर्णवेळ निदेशक परचेसिंग आणि स्टोअर कीपिंग व्यावसायिक अभ्यासक्रम विभाग कणकवली कॉलेज कणकवली,
- 8 वर्षे बी.कॉम पदवी स्तर आनंदीबाई रावराणे कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय वैभववाडी.
- 3 वर्षे एम कॉम पदव्युत्तर विभाग आनंदीबाई रावराणे कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, वैभववाडी.
- 22 विद्यापीठ, राज्य, राष्ट्रीय तसेच आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील सेमिनार, चर्चासित्रे, कार्यशाळा व परिषदांमध्ये सहभाग.
- 12 नॅशनल व इंटरनॅशनल शोधनिबंध सादरीकरण व प्रकाशन.
- मेंबर, महाविद्यालय विकास समिती(CDC) (2017-18 ते 2022-23) आनंदीबाई रावराणे कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, वैभववाडी.
- मेंबर अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष, (2014-15 ते 2018-19) आनंदीबाई रावराणे कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, वैभववाडी.
- मेंबर, बोर्ड ऑफ अॅकॅडमिक हेड आनंदीबाई रावराणे कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, वैभववाडी.
- सदस्य, स्थानिक चौकशी समिती (वाणिज्य विभाग) मुंबई विद्यापीठ.
- सदस्य, रिटेल मॅनेजमेंट अभ्यास मंडळ, तुळजाराम चतुरचंद स्वायत महाविद्यालय, बारामती .

For Inquiry & Order : +91 7219020447

ISBN : 978-81-951460-9-3

RUBY BOOK PUBLICATIONS

2213/1-2, 'C' Ward, Kalandariya Towers, Gala No.1,
Sali Galli, Somwar Peth, Kolhapur. Ph.: 0231 - 2645455
E-mail: rbpklp774@gmail.com

RUBY BOOK PUBLICATIONS